

De Winterkoning

Nieuwsbrief - maart 2024

Inhoudsopgave

Van de redactie	2
Uit het bestuur	3
Even kennismaken met: Linda Rullens, penningmeester	4
Nieuwe leden	5
Oproep: excursieleiders voor de nationale vogelweek van 11 t/m 19 mei	6
Van de Commissie Ruimtelijke Ordening	6
Jongerenrubriek "HET WINTERKONINKJE"	7
Excursies en Lezingen	8
Vogelwaarnemingen Midden-Kennemerland, december 2023 – februari 2024.....	9
Voorkomen van verstoring door vogelaars en fotografen	17
Terugkeer van de broedende Kemphaan.....	19
Het laatste Kemphaanest in de Castricumerpolder	20
Broedende Kemphanen in onze polders?	21
Huiszwaluwentillen in Castricum	22

Van de redactie

Bart Romijn

De eind vorig jaar geïntroduceerde nieuwsbrief nieuwe stijl zetten we met deze Winterkoning Maart 2024 voort. Voor de zomer verschijnt een 'Jaarboek 2023' waarin diverse vogel-gerelateerde onderwerpen uitvoeriger aan de orde zullen komen.

Tijdschema, aanleverdata en schrijfwijzer

De Winterkoning zal minimaal viermaal per jaar verschijnen, aan het einde van ieder kwartaal. Uiterste datum voor het aanleveren van kopij is de 15^e van de betreffende maand (maart, juni, september en december), tenzij anders afgesproken met de redactie.

Wij willen de mogelijkheid voor bijdragen door leden graag laagdrempelig houden. Maar willen voor de eenduidigheid wel een aantal afspraken maken:

- 1) Lever tekst svp aan in Arial 10.
- 2) Goed en illustratief beeldmateriaal is zeer welkom! Wel graag met vermelding van de maker, eventueel een toelichting en verkregen op een 'vogelvriendelijke manier'. Foto's bij voorkeur niet groter dan 1 MB.
- 3) Specifieke soortnamen schrijven we in de Winterkoning met een hoofdletter. *Voorbeeld: Van de in Nederland voorkomende eendensoorten is de Wintertaling de kleinste. De Slobeend is veel groter en wellicht niet de mooiste van alle eenden, maar met de platte, brede snavel wel een van de meest markante.* Ook dubbelnamen schrijven we met een hoofdletter, zoals *Wilde en Kleine Zwaan*. Zie voor meer voorbeelden de rubriek Vogelwaarnemingen Midden-Kennemerland.

We willen ook meer laten zien van de mensen achter de Vogelwerkgroep. Om te beginnen maken we kennis met de nieuwe Penningmeester.

Veel lees- en vogelplezier!

Wie, wat waar in de Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland

De Winterkoning is het Verenigingsblad van de Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland. De werkgroep kent naast het bestuur en de redactie diverse werkgroepen. Kijk [hier voor een overzicht met contactgegevens](#).

Goudplevieren, 's winters in groten getale aanwezig in de Castricumerpolder (Bart Romijn)

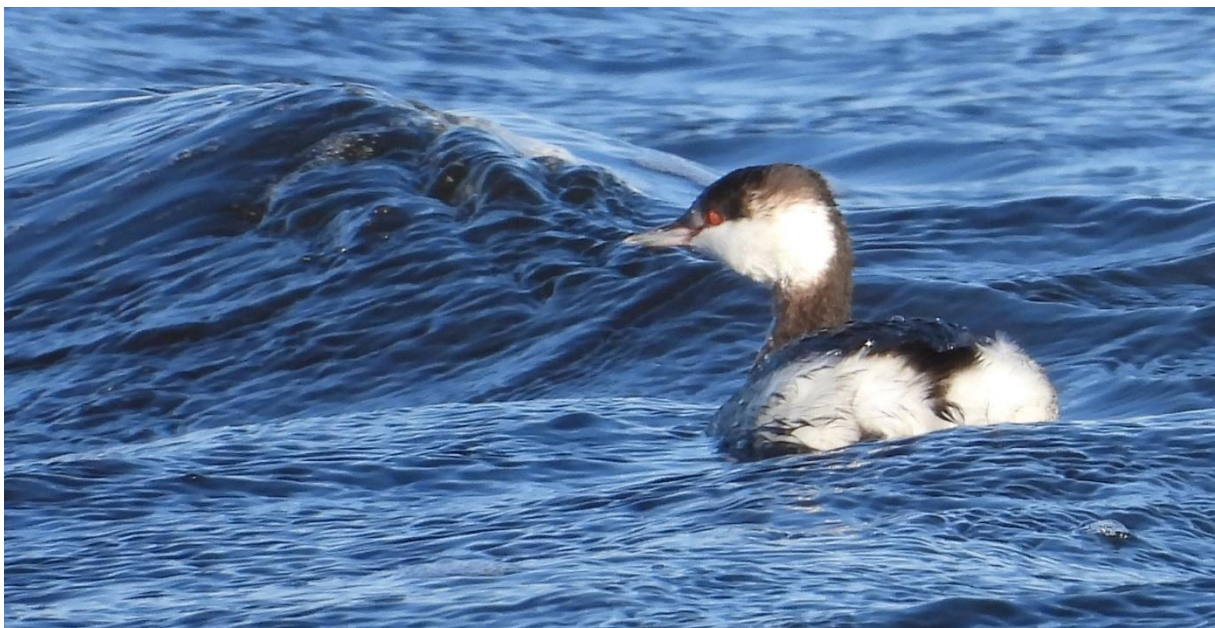
Uit het bestuur

Hans Stapersma, voorzitter

In december vorig jaar bereikten ons droevige berichten over het overlijden van twee van onze leden. Het eerste betrof het overlijden van Ria Baart, echtgenote en steun en toeverlaat van Cees Baart. Ria was actief lid van onze vereniging en was regelmatig aanwezig op vergaderingen, lezingen en excursies. Wij zullen haar en haar zachtaardige en altijd vriendelijke aanwezigheid enorm missen en wij wensen Cees, zijn gezin en zijn naasten heel veel sterkte toe bij het dragen van dit enorme verlies. Het tweede bericht betrof het gelijktijdige overlijden van Henk Eenhoorn en zijn echtgenote kort na de Kerst. Henk was meer dan 30 jaar coördinator van de Kerk- en Steenuilen werkgroep binnen onze vereniging en we reikten hem daarvoor op 1 december 2023 nog de Bronzen Speld van Verdienste van onze Vogelwerkgroep uit (zie de vorige Winterkoning). We zullen Henk met zijn grote kennis en passie voor de uilen en z'n onnavolgbare humor enorm missen en wij wensen de familie Eenhoorn veel sterkte bij het verwerken van dit verlies.

Wat betreft de vacatures is er goed nieuws en slecht nieuws. Op dit moment zijn de meeste vacatures vervuld, met als meest urgente wel die van Penningmeester - welkom Linda Rullens! Zie het interview met haar elders in deze Winterkoning. Het slechte nieuws is dat - na vele jaren in die rol - onze secretaris Arie Dekker in november van dit jaar aftredend is en nu al heeft aangegeven zich niet herkiesbaar te zullen stellen, vooral vanwege zijn zware mantelzorgtaken. Dat betekent dus opnieuw een heel serieuze vacature in het bestuur aan de horizon. Denk eens na of je interesse hebt in het vervullen van deze rol en meld je svp bij het bestuur (06-22684313); ook als je eerst wil verkennen wat dat aan werk en tijdsbeslag nu wel en niet inhoudt. Verder hebben we nog altijd vacatures in de eeuwig drukke werkgroep Ruimtelijke Ordening. Er is daar altijd veel meer te doen dan we aankunnen!

Nog wat goed nieuws: de statuten van de vereniging zijn bij de notaris aangepast aan de eisen van de nieuwe WBTR, de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen. De akte is gepasseerd op 22 december 2023 en de daarmee gemoeide kosten zijn ook in 2023 allemaal betaald. De nieuwe/aangepaste statuten zullen binnenkort op onze website worden gepubliceerd en maken nu samen met het al eerder aangepaste Huishoudelijk Reglement de vereniging hopelijk WBTR-proof. Tot slot wil ik u allen uitnodigen voor de Algemene Ledenvergadering van 23 april 2024. De agenda, het jaarverslag 2023 en de financiële stukken zijn als bijlage van deze Winterkoning meegestuurd.

Kuifduiker, zeldzame gast in het Uitgeestermeer (Bart Romijn)

Even kennismaken met: Linda Rullens, penningmeester

Bart Romijn

Linda Rullens is sinds kort de nieuwe penningmeester van de Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland. Goed om kennis te maken met een van de weinige personen binnen de vereniging waarmee ieder lid, via de jaarlijkse contributiebetaling, te maken krijgt.

Wat is je band met Midden-Kennemerland?

Ik ben opgegroeid in Castricum, waar ik nog steeds woon. In mijn jeugd was ik vaak aan het strand te vinden. Ik ben actief bij de Reddingsbrigade Castricum.

Wat is je beroep?

Ik werk als boekhouder, deels als zelfstandige, deels in dienst van de stichting World Press Photo. WPF is een in Amsterdam gevestigde organisatie die belangrijke gebeurtenissen en verhalen via foto's onder de aandacht van het publiek brengt. Jaarlijks selecteert een internationale jury de beste journalistieke en documentaire foto's; die vervolgens wereldwijd, in zo'n 80 steden worden tentoongesteld. Echt heel boeiend om ieder jaar dit proces mee te maken. En nog mooier om met alle medewerkers jaarlijks als eersten de winnende foto's te mogen zien en ook de juryleden en winnaars te ontmoeten.

Wat heeft je tot vogels kijken gebracht?

Van jongs af aan ging ik de natuur in, samen met mijn ouders en broer. Ik herinner me dat we op zoek gingen naar de Groene en Zwarte Specht en hoe mooi het was als we die daadwerkelijk zagen. Vogelkijken is echt een liefhebberij geworden; ook als ik op reis ben. Ik fotografeer ook veel, met een Panasonic Lumix, een bridge camera, dus een met vaste lens en een behoorlijk groot zoombereik.

Wie of wat heeft je ertoe gebracht penningmeester te worden van de Vogelwerkgroep?

Ik heb me in het najaar van verleden jaar aangemeld op aanraden van een kennis. Ik hoorde dat er in de Vereniging 'handjes' nodig waren en onder andere een nieuwe penningmeester werd gezocht. Na kennismaking met Hans, Arie en Renie (Hans Stapersma -voorzitter, Arie Dekker – secretaris en Renie van der Werf – tijdelijk penningmeester) heb ik het penningmeesterschap op me genomen. Inmiddels ben ik door Renie goed ingewerkt. Ik ervaar een enthousiaste en gezellige sfeer en vind het leuk van deze groep deel uit te maken.

Tot slot, als de internationale juryleden van World Press Photo jou zouden vragen hen mee te nemen naar een leuke vogelplek, waar zou je dan naartoe gaan?

Naar een nachtegalenconcert. In de voorzomeravonden zitten er in het struikgewas van de duinen rechts van de strandopgang bij Bakkum tal van nachtegalen te zingen. Je kunt ze dan ook goed zien. Ik denk echt dat zij een bezoek aan deze *Nightingale Alley* zeer zouden waarderen.

Nieuwe leden

Jeroen Fontein	Limmen
Gert van der Laanen en Janneke Bergstra	Castricum
Iman Keuchenius	Castricum
Els Rodenburg	Uitgeest
Marion Heije	Koog aan de Zaan
Sam Kruijshaar	Uitgeest
Saar Kruijshaar	Uitgeest
Maarten Hes	Heiloo
Jolanda en Paul de Kock	Castricum
Astrid van de Kamer	Castricum
Mirjam Smit	Akersloot
Margriet Pijper	Alkmaar
Fons Geijssen	Castricum
Hans en Gerda Overmeer - Zomerdijk	Castricum

Herstart Commissie Publieksactiviteiten

Meia Bartelsman

Er was behoefte vanuit het bestuur om de commissie publieksactiviteiten te reactiveren. Die uitdaging gaan wij, Klaas Pelgrim en Meia Bartelsman, aan. We vinden het belangrijk om de VWG wat meer in de spotlights te gaan zetten, en willen dat stap voor stap ontwikkelen. Vanuit de vroegere commissie zal Dick Dekker ook blijven bijdragen, vooral met praktische zaken.

De commissie Publieksactiviteiten is destijds in het leven geroepen om jaarlijks mee te kunnen doen aan de PWN Winterdag en verder om te kunnen reageren op ad hoc verzoeken voor VWG representatie in de meest brede zin. Deze commissie was betrokken bij de PWN Winterdag om die te 'bemensen', op te bouwen etc. De PWN Winterdag is ca.10 jaar geleden om onduidelijke redenen gestopt, waarna de toenmalige commissie een puur ad hoc en reactief karakter kreeg. Deze winterdag is later vervangen door PWN participatie aan een regionale Zomerdag. De VWG heeft eenmalig geprobeerd daar een bijdrage aan te leveren, maar door omstandigheden is dat toen niet gelukt.

Wat gaan we als eerste doen de aankomende tijd:

Onze 1e taak zal zijn de nationale vogelweek in mei aanstaande te coördineren en faciliteren. Daarnaast willen we graag niet-leden informeren over de VWG Midden-Kennemerland. Zo zullen wij bij lezingen niet-leden bij binnenkomst een informatiekaartje geven. Dit zijn de 'oude' witte visitekaartjes die we nu wat geactualiseerd hebben met een vogelfoto. In de toekomst zijn we van plan daar een mooi nieuwe folder / kaart voor te gaan maken. We kijken ook of we dit jaar kunnen bijdragen aan de dag van het zomerpodium festival op landgoed Marquette. We willen daar met een kraam staan, en ook iets interactief bieden, zoals een vogelquiz, vogelfilmpje van een van de VWG leden, uitleg over verrekijkers, etc.

Oproep: excursieleiders voor de nationale vogelweek van 11 t/m 19 mei.

De vogelwerkgroep doet graag weer mee aan de Nationale Vogelweek. Inmiddels hebben zich al 4 excursieleiders gemeld. Maar we kunnen nog meer enthousiaste excursieleiders gebruiken! Meld je voor **20 april** aan bij Klaas Pelgrim, kpelgrim@casema.nl of Meia Bartelsman, meia.bartelsman@casema.nl. We stemmen dan onderling verder af.

Van de Commissie Ruimtelijke Ordening.

Hans Stapersma

De Commissie Ruimtelijke Ordening heeft zich de afgelopen periode met veel zaken bezig gehouden. Zo bemoeien we ons met de bescherming van de Sakerleidam in het Alkmaardermeer in de vorm van aanwijzing als NNN gebied (NNN staat voor Natuurnetwerk Nederland; een netwerk van op elkaar aangesloten natuurgebieden in Nederland) en afscherming daarvan met een hek. Inmiddels dreigt er daar ook opnieuw weer baggerstort gedreven door het RAUM, het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer. Ook de ontwikkelingen op strand en strandplateau vragen constant aandacht. Een nieuw gevaar is opgedoken in de vorm van Castricum en/of Egmond aan Zee en/of Wijk aan Zee als mogelijke aanlandingsplaats(en) voor elektriciteitskabels voor (steeds meer) windparken op de Noordzee. Ook in het achterland is het opletten geblazen in verband met nieuwe hoogspanning-tracés voor extra 380kV leidingen. We werken hier samen met o.a. Vogelwerkgroep Alkmaar e/o, Vogelbeschermingswacht Zaanstreek en Tringa (Heerhugowaard/Schagen) om de belangen van vogels in beeld te krijgen/houden bij de betrokken partijen. Verder hebben we de kustgemeenten in ons werkgebied per brief gevraagd naar de stand van zaken betreffende staand-want visserij in die gemeenten. Dit in verband met de vaak grote "bijvangst" (dode zeevogels zoals Zeekoeten, Alken en verschillende soorten duikers) van deze landelijk verboden manier van vissen (waar gemeenten ontheffing op kunnen verlenen vanwege "cultuurhistorische overwegingen"). Wordt vervolgd.

Jongerenrubriek “HET WINTERKONINKJE”

Peter Mol en Henk van der Leest

We zijn nu ongeveer halverwege het excursieseizoen. We begonnen het jaar met twee leuke excursies met uilen. Op 5 januari gingen we met een klein groepje het duin in met Arend de Jong. Het verslag van deze altijd weer spannende excursie is van Onne Mulder. Wat niet in het verslag staat maar wat wel het vermelden waard is, is dat Onne ook een geluidsoptname van een roepende Bosuil heeft gemaakt en die met ons heeft gedeeld op de whatsappgroep De Spotvogels.

Op zondag 4 februari zaten we warm en droog in De Kern waar we braakballen hebben geplozen. Die hadden we opgehaald bij Piet Zomerdijk. Hier deden ook enkele nieuwe jeugdleden aan mee die zich na de bosuilencursie in januari hadden aangemeld als jeugdlid. Fijn dat jullie er waren. We hebben leuke soorten muizen op naam kunnen brengen aan de hand van de kaakjes die uit de braakballen tevoorschijn kwamen. Van deze activiteit heeft Luc Gijssen een verslag gemaakt. Daar is een overzicht aan toegevoegd met daarin een tabel waarin we de gedetermineerde soorten hebben vermeld.

Deze winter hadden we ook weer twee bosuilencursies voor het publiek o.l.v. Arend de Jong. Op deze excursies, bij Marquette en bij Johanna's Hof, kwamen meer dan 60 kinderen met hun begeleiders af. Nieuw was deze winter een publieksexkursie braakballen pluizen. Hoewel daar minder kinderen op af kwamen dan op de bosuilencursies was dat een geslaagd experiment. Uiteindelijk resulteerden deze publieksactiviteiten in meerdere nieuwe jeugdleden of adspirant jeugdleden.

Op zondag 10 maart zijn we naar Fort Krommeniedijk geweest. Omdat deze excursie kort voor het uitkomen van deze Winterkoning was, is er nog geen verslag van. De andere verslagen staan [hier](#) op de website van de VWG Midden-Kennemerland.

Tot aan de zomervakantie staan er nog 4 excursies op het programma. Zondag 14 april gaan we op zoek naar de Blauwborst en andere vroege voorjaarszangers in de omgeving Flevoseweg (bij het Strandplateau Castricum aan Zee). Zondag 12 mei gaan we op zoek naar de Geoorde Fuut. Geoorde Futen komen al een aantal jaren voor in de plasjes bij het Doornvlak en de Wei van Brassier. Zondag 2 juni fietsen we naar de omgeving Noordermaatweg bij Heemskerk om naar weidevogels, steltlopers en zwaluwen te kijken die in de omgeving van de Waterberging Noorderveld naar voedsel zoeken en er ook broeden. Ook verblijven er vaak leuke watervogels. De laatste excursie voor de zomervakantie is op zondag 7 juli. Dan fietsen we naar het Zeerijtdijkje bij Bakkum met kans op Wespandief, Bruine Kiekendief en verschillende soorten rietvogels.

Kijk voor meer informatie op de [jongerenpagina](#) van de vogelwerkgroep.

Excursies en Lezingen

De afgelopen drie maanden zijn er drie geslaagde en goed bezochte lezingen georganiseerd. In januari gaf Marcel Boer een inhoudelijk zeer boeiende inleiding over de evolutie van vogels. Lepelaardeskundige, wetenschapper én vogel-activiste Petra de Goeij vertelde aan de hand van het levensverhaal van de Sinagote over het wel en wee van lepelaars. En in maart vertelde natuurfotograaf Phillip Friskorn een rijk geïllustreerd verhaal over Ameland en Terschelling.

Naast de lezingen vonden geslaagde excursies plaats naar Texel en Marquette. De excursie naar het Starrevlak bij Egmond ging vanwege slecht weer helaas niet door. Kijk voor de verslagen [hier](#) op de website.

Knobbelzwaan, Starrevlak (Bart Romijn)

Er staan de komende maanden nog 5 excursies gepland:

- fietsexcursie in Castricum en omgeving, 6 april;
- excursie naar de Markerwadden, 12 april;
- weekendexcursie naar het Drents-Friese Wold en Fochteloërveen van 24 tot en met 26 mei (volgeboekt);
- Amsterdamse Waterleidingduinen, 3 juni en
- dagexcursie Leersumse Veld, 29 juni.

Het lezingen & excursieprogramma van na de zomer wordt momenteel voorbereid. In de Winterkoning van juni 2024 zullen we het definitieve programma bekendmaken. We denken onder meer aan de volgende excursies:

Nachtzwaluw, Zouweboezem (beide in juli), Lachstern, Balgzand – Zwanewater - Pettense Putten, Vinkenbaan (oktober), Biesbosch, Kraanvogels en Zuidpier – IJmuiden.

Hou de [agenda lezingen & excursies](#) op de website in de gaten.

Vogelwaarnemingen Midden-Kennemerland, december 2023 – februari 2024

Hans Schekkerman

Dit waarnemingenoverzicht beslaat de periode 1 december 2023 t/m 29 februari 2024. Waar een aantal *waarnemingen* wordt genoemd zijn meldingen van dezelfde locatie op dezelfde dag als 1 geteld; waar dit niet is gebeurd wordt gerept van het aantal *meldingen*. Afkortingen: tp=ter plaatse; kj=kalenderjaar; ad=adult; juv=juveniel; m=man; v=vrouw(kleed); ovv=overvliegend, Z=naar Zuid etc; NHD=Noordhollands Duinreservaat.

December-februari algemeen

De winter 2023/24 zal vooral herinnerd worden als nat. Hij was ook record-zacht maar regen (en wind) bepaalden toch wel vooral het beeld. Er was een korte vorstperiode van 7-11 januari met ijs op de poldersloten maar niet op de grote wateren, en eind jan keerde het natte weer terug. Na een ook niet bepaald droog najaar leidde dit in de duinen tot de hoogste grondwaterstand ooit gemeten, met spectaculaire inundaties van valleien en grote stukken duinbos. Enkele fietspaden werden tijdelijk afgesloten en tussen Vogelwater en de Wei van Brassier ontstond zelfs een kleine waterval. Het leverde wel enkele verrassingen op zoals een Roodhalsfuut zwemmend op het Watervlak, maar een bijzondere vogelwinter werd het niet.

Zwanen, ganzen en eenden

Het waren deze winter bijvoorbeeld maar weinig families **Wilde Zwanen** met jongen in het infiltratiegebied. Weliswaar werden op 16 jan 41 vogels geteld, maar daarna liep het aantal vrij snel terug. De enige (13) **Kleine Zwanen** vlogen op 18 jan over Castricum en het duin richting Engeland. In december pleisterden 1-5 **Kleine Rietganzen** in de polders tussen Heemskerk en Castricum. Met name tussen 27 jan en 12 feb werd trek gemeld: ruim 2100 exx in 15 groepen op weg naar Denemarken vanuit pleisterplaatsen in Vlaanderen. Enkele **Toendrarietganzen** werden aan de grond gezien in de Wijkermeer (2 op 11 jan) en bij Uitgeest en Heemskerk (2, 11-17 feb). Een **Roodhalsgans** leek een mooie vondst in de Castricumerpolder op 30 dec, maar droeg helaas een kwekersring. Twee **Witbuikrotganzen** vlogen mee in een groepje Rotganzen langs Castricum aan Zee op 17 feb.

De vorstweek in januari zorgde ervoor dat **Smienten** de bevroren weilanden en poldersloten verlieten en zich concentreerden op het open water van het Alkmaarder- en Uitgeestermeer, waar op 10 jan 34.000 en op de 14^e zelfs 40.000 exx werden 'geteld'. Op deze meren werden ook geregeld enkele **Nonnetjes** gezien, tot midden feb. Andere Nonnetjes zaten op het Hoefijzermeer op 23 dec en 12-29 jan (2 vr), en op de Wei van Brassier in NHD Bakkum op 7-10, 17 en 25 feb. Het vrouwtje **Krooneend** uit de vorige periode pleisterde in het Infiltratiegebied t/m 7 feb. Op 26 jan kreeg ze even gezelschap van 3 mannetjes, en op 24 feb zaten opnieuw 2 mannetjes op het Hoefijzermeer. Leuk was de terugkeer van een hybride vrouwtje **Witooggeend x Kuifeend** op de Karpervijver bij Bakkum, vanaf 27 jan. Deze vogel verscheen hier als eerstejaars in feb 2021 en een jaar later opnieuw, maar werd in winter 2022/23 niet gezien. Geen hybride maar wel vermeldenswaard is de '**intersex**' **Wilde Eend** die op 3 en 11 feb in de Hoepbeek langs de Zeeweg zwom: een vogel die een transitie doormaakte van vrouwtje naar mannetje. [Hier](#) is meer te lezen over dit verschijnsel, dat bij eenden (maar bv. ook bij kippen) geregeld voorkomt.

Wilde Eend, 'intersex' Hoepbeek Castricum 3 februari (Hielke Boomsma). Het kleed oogt grotendeels als een mannetje maar is wat doffer en de gestreepte bruine wangen, de oogstreep en wat bruin gebandeerde flankveertjes zijn nog als bij een vrouwtje. De oranje (in plaats van citroengele) snavelkleur blijft vaak het langst behouden als een vrouwtje verandert in een mannetje.

Op zee tussen Castricum en de Noordpier pleisterden in dec-feb weer **Zwarte Zee-eenden**, vooral ter hoogte van Wijk aan Zee. Langs Castricum aan Zee vlogen op de meeste ochtenden zo'n 700-1000 en maximaal ruim 2000 exx (op 10 feb) zuidwaarts na nachtelijke verdrifting op de getijstroom. Daartussen vlogen ook steeds **Grote Zee-eenden** mee, meestal enkele tientallen maar op 27 jan 89 en op 10 feb zelfs 168. Op 1-8 dec zwom er één bij de Noordpier van IJmuiden. Vanaf half november verbleven bij IJmuiden ook 2, later 3, **IJseenden**. De vogels zaten aanvankelijk tussen de pieren in, maar na midden jan vooral aan de zuidzijde van de Zuidpier. Bij de Noordpier werden ook nog IJseenden gezien op 6 jan en 7 feb, en op 21 feb vloog er een mee met de Zwartjes langs Castricum aan Zee.

Duikers en futen

In de vorige nieuwsbrief al vermeld is de eerstejaars **IJsduiker** die van 30 nov t/m 3 dec rivierkreeftjes opdook uit het Stierop, Alkmaardermeer. Op 1 jan en 7 feb vlogen exemplaren over zee langs resp. Egmond-Binnen en Castricum aan Zee. **Parelduikers** vlogen over zee op 6 en 29 dec en 4 en 10 feb, en pleisterden bij de Noordpier op 13 dec en op het Hoefijzermeer op 15 jan. **Roodhalsfuten** waren in recente jaren uiterst zeldzaam in de regio, maar deze winter vrij gemakkelijk te zien te krijgen. Van 31 dec t/m 10 feb pleisterde er een tussen de Noordpier en de sluizen van IJmuiden, en van 16 jan t/m 9 feb nog een in Infiltratiegebied Castricum. Het was vast deze vogel die op 25 jan een kijkje nam op het onderlopende Watervlak. Bij Castricum aan Zee vlogen er nog langs op 2 dec en 10 feb. Op die laatste dag passeerde ook een **Kuifduiker**, de enige naast het exemplaar dat zich op 25-30 jan en 17 feb soms mooi liet bekijken op het Alkmaardermeer. Een **Geoorde Fuut** zwom van 27 dec t/m 18 jan in het Infiltratiegebied; op 26 feb keerde de eerste terug op de Wei van Brassier.

Roodhalsfuut, Watervlak, 25 januari (Hans Schekkerman)

Aalscholvers en reigers

Bij de Noordpier van IJmuiden werden **Kuifaalscholvers** gemeld op 13 dagen in dec (1-2 exx), 6 in jan (1-2), en 3 in feb (1). **Roerdompen** werden gezien in het Hoefijzermeer, Infiltratiegebied Kieftenvlak (NHD Heemskerk), en bij het Uitgeestermeer. Een **Koereiger** zocht de natte graslanden af naar regenwormen, van 8 dec t/m 10 jan in de Heemskerker Noordbroek en wellicht dezelfde op 23-24 jan op het Krochtveld in NHD Bakkum en vervolgens tot in mrt bij Bakkum-Noord. Nog 2 Koereigers zaten op 10 jan bij de Waterberging van Heemskerk, en één op 17 jan langs de St. Aagtendijk bij Beverwijk. Het tekent de sterke opmars van deze soort. Ook enkele **Kleine Zilverreigers** overwinterden, maar bleven vaak onder de radar, foeragerend in duinrellen of polderslootjes. Ze werden gezien op 11-14 jan bij De Westert, Egmond-Binnen, en vermoedelijk dezelfde op 29 jan en 6 feb bij Rinnegom. Op 14 jan vloog er een over de Noordpier en op 17 jan foerageerde er een in de Limmerkoog (Castricummerpolder). **Grote Zilverreigers** waren uiteraard talrijker: de slaapplaatstelling van 10 dec leverde 31 exx op het starteiland in het Alkmaardermeer, 11 in Eendenkooi Van der Eng bij Uitgeest en 13 in de Karpervijver bij Bakkum.

Grote en Kleine Zilverreiger en Blauwe Reiger, De Westert, 12 januari (Hans Groot)

Roofvogels en Velduil

Vier **Zeearenden** werden gezien in deze periode: op 14 dec over het NHD van Bakkum tot strand Heemskerk, 20 dec over de Castricumerpolder, 8 jan over de Wijkermeer en de Dorregeesterpolder, en 15 jan over de St. Aagtendijk. Februari geeft traditioneel een goede kans op **Rode Wouw** en zo ook nu, met waarnemingen op 15, 16, 22 en 24 feb (2). Daarvóór waren er al vogels op 30 dec en 7 jan. Inmiddels ook traditioneel is dat je 's winters méér kans hebt om er een te zien boven de polders en de dorpen (*i.c.* Castricum) dan in het duin (5 tegen 3). In iets mindere mate geldt dat ook voor de **Blauwe Kiekendief**, die in dec-feb resp. 0, 5 en 15 keer werd waargenomen, in de Wijkermeerpolder, Westwouderpolder, Hempolder, en NHD terreinen Bakkum en Castricum. Naast de nodige **Slechtvalken** (44 meldingen totaal) werden 3 **Smellekens** gezien: op 13 jan in het Kieftenvlak, NHD Heemskerk, op 2 feb in de Castricumerpolder en op 12 feb bij Broekakkers, Egmond-Binnen. Opnieuw pleisterden lange tijd **Velduilen** in de Wijkermeerpolder, ditmaal langs de Zeedijk langs de Assendelver Zuidpolder. Vrijwel de gehele periode waren 2-3 exx aanwezig, vooral te zien tegen de schemering. Andere meldingen kwamen van de St. Aagtendijk op 18 dec, uit het Vogelduin (NHD Bakkum) op 17 jan en bij het Alkmaardermeer op 28 jan (Krommeniërwoudepolder) en 9 feb (Deilings).

Velduil, Wijkermeerpolder, 14 februari (Hans Stapersma)

Steltlopers

Opmerkelijke aantallen **Bonte strandlopers** overwinterden in de Heemskerker Noordbroek en Castricumerpolder, waar het zowel langs de polderplassen als in de kletsnatte weilanden goed foerageren was. Doordat de Bontjes zich vaak verplaatsten was het aantalsverloop lastig te volgen, maar tussen 14 dec en 25 feb werden geregeld meer dan 100 exx bijeen gezien en de grootste groep telde 320 exx bij de Waterberging op 15 feb. In normale winters moet je daarvoor naar het wad.. Het is niet duidelijk of de **Kleine Strandlopers** in de Groote Ven op 18 jan en 28 feb hetzelfde individu betroffen, dat zich dan in de tussentijd knap heeft weten te verschuilen. In ieder geval zijn winterwaarnemingen schaars in onze regio (slechts 5 eerdere). De enige **Zwarte Ruiter** van deze winter zat in de Waterberging bij Heemskerk op 1 dec.

Een staartje najaar leverde 3 pleisterende **Rosse Franjepoten** op in dec: bij de Noordpier op 8-18 dec en in de branding bij Castricum aan Zee en Wijk aan Zee op 23 resp. 25 dec. Het was alweer een poosje terug dat zich zo lang een franjepoot liet zien bij de pier. De vogel ontdekte dat hij van door hengelaars in zee teruggegooid dode Wijtinkjes lekkere hapjes af kon pikken via de kieuwen. Vooral op 17 dec leverde dat een vol buikje op, nadat een controle op ondermaatse vis had plaatsgevonden op de pier.

Rosse Franjepoot met hapje Wijting, Noordpier, 17 december (H. Schekkerman)

Zeevogels

Vier late **Kleine Jagers** vlogen nog over zee in dec. Op 29 dec passeerde ook een **Grote Jager** over zee bij Egmond-Binnen. Aan de kust werden 9 waarnemingen gedaan van **Zwartkopmeeuw**, en 7 van **Geelpootmeeuw**, waaronder diverse op het Forteiland van IJmuiden. In een concentratie van duizenden Zilvermeeuwen die afkwamen op een massale aanspoeling van zeesterren en schelpdieren op het strand bij de Noordpier waren begin dec ook flink wat **Pontische Meeuwen** te zien. De grootste gemelde aantallen waren 15-20 exx. Na 17 dec (10 exx) werd het snel minder, niet onbegrijpelijk voor wie de toen inmiddels drie weken oude schelpenbank heeft geroken. In jan en feb werden vooral nog enkelingen gemeld, niet alleen aan zee maar ook op en rond het Alkmaardermeer. Het voedselbonanza op het Noordpierstrand trok ook een eerstejaars **Grote Burgemeester** aan, van 26 nov t/m 5 dec, met daarna nog langsvliegers op 23 dec (strand Velsen) en 1 feb (Egmond). Een adulte Grote Burry werd op 4 jan gefotografeerd in een weiland bij de A9-afslag Beverwijk, en op 29 feb weer een in het haven/industrieterrein op 1.5 km daar vandaan. Dat roept de gedachte op dat deze daar misschien wel stiekem heeft overwinterd. Een **Kleine Burgemeester** vertoefde op 17 jan op het strand ten Z van Egmond aan Zee. **Papegaaiduikers** werden over zee vliegend gezien op 23 en 26 dec en 1 jan (Castricum en Egmond) en zwemmend vanaf de Noordpier op 2 dec. Op 24 dec spoelde er een dood aan bij Wijk aan Zee. Geen vogel maar wel een topervaring voor twee zeetrekters was de **Bultrug** die op 19 jan langs Castricum aan Zee zwom.

Kleine Burgemeester 2 kj, strand Egmond, 19 januari (Hans Groot)

Zangvogels

Tussen de tientallen Witte Kwikstaarten die overwinteren in het tuinbouwgebied Heemskerkerduin (waar ze beschut kunnen overnachten in kassen) werd op 4 jan en 21 feb een **Rouwkwikstaart** gemeld. De magere influx van **Pestvogels** leverde nog enkele nabranders op: op 4 dec 2 Z over Soeckebacker, NHD Egmond, en 1 Z over de Castricummerwerf, en op 1 jan 2 tp in Lepstukken, NHD Castricum. De ring van een op 11 november 2023 op de Vinkenbaan geringde Pestvogel werd midden feb teruggevonden in de duinen bij Schoorl - in een braakbal van een Ransuil! De enige **Siberische Tijftjaf** van deze winter werd op 17 feb gevonden in het Centrale Vlak, NHD Bakkum. **Roeken** werden gezien op 16 feb in het Heemskerkerduin en op 21 feb over Infiltratiegebied Castricum. Een **Raaf** met oranje kleurring A-18, waardoor kon worden achterhaald dat hij/zij in april 2023 was geringd als nestjong op de energiecentrale van Diemen, bezocht de Castricummerpolder op 25-27 feb. De influx van (voornamelijk **Grote**) **Barmsijzen** in het najaar pieterde na december uit. Flinke groepen werden gemeld langs het Buitendijkspad in Castricum (max. 100 exx), in Limmen (60) en in De Vlotter in NHD Heemskerk (80). **Kruisbekken** waren schaars deze periode, met slechts 6 waarnemingen van in totaal 19 exx. Van **Sneeuwgors** kwamen 20 waarnemingen van de kust; in feb werd geregeld een groep van 8-10 exx gezien op het strand bij Egmond. De enige **IJsgors** vloog op 28 jan over de Ronde Berg, NHD Egmond, en de enige **Geelgors** zat op 16 dec in De Mient, NHD Egmond.

Raaf (r) en Zwarte Kraai bij dode Haas, Castricumerpolder, 25 januari (Hans Groot)

Voorkomen van verstoring door vogelaars en fotografen

Bart Romijn

Je stoort je aan anderen die vogels verstoren. Herkenbaar toch? Maar wat doe je er aan?

Samen, een mij onbekende vrouw en man en ik, zitten we stil en geconcentreerd naar watervogels te kijken vanuit een vogelkijkhut in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Af en toe zegt of vraagt een van ons wat. Dan komt er een man binnen die vraagt: "En, hebben jullie de Kleine Topper gezien?". "Nee", antwoordt de vrouw, "maar wel allerlei ander moois." De man vraagt niet naar wat dat allerlei moois dan wel is. Hij installeert zich en begint letterlijk alle vogels die te zien zijn te fotograferen. Zijn camera maakt een mitrailleurachtige geluid. De andere man en vrouw wisselen een blik van verstandhouding. Zij zwijgen. Ik vind een onbekende aanspreken op - in mijn ogen - ongepast gedrag altijd wat ongemakkelijk, maar doe het toch. Op een - in mijn ogen - vriendelijke manier. "Mijnheer, zou het mogelijk zijn het geluid op uw camera uit te zetten?" "Nee, dat kan ik niet" antwoordt hij kortaf en gaat verder. Terwijl ik zit te overwegen wat ik nu moet zeggen, gaat mijn eigen mobiel op volle geluidsterkte af. Ik zet gauw het geluid uit. De fotograaf zegt niets, maar de blik die hij mij toewerpt zegt genoeg. De Kleine Topper is die dag nog meermalen gezien. Niet door mij. Waarschijnlijk wel door de fotograaf, 's avonds, toen hij zijn foto's zat te bekijken.

De fotograaf stoorde mij, maar hij verstoorde niet per se de vogels. Dat gebeurt ook regelmatig; te vaak. Een paar maanden later, eveneens in de Amsterdamse Waterleidingduinen, kom ik een bekende tegen en vraag ik hem of hij wat voor bijzonders heeft waargenomen. Hij antwoordt: "Hier verderop in het riet liet een Waterral zich mooi zien. En de Klapekster, maar die wordt de hele tijd opgejaagd door vogelaars en fotografen." Zowel de Klapekster als verstoring wil ik zien en zoek een heuvel van waaruit ik goed zicht heb op het gebied. Er lopen diverse groepjes mensen in een bepaalde richting.

Op zoek naar de Taigaklapekster (Bart Romijn)

Het goede nieuws is dat ik daardoor de Klapekster al snel in het vizier krijg. Het slechte nieuws is dat zij inderdaad de vogel veel te dicht naderen. Hij vliegt weg en gaat een paar honderd meter verderop

zitten. En de hele meute er weer achteraan. Dit patroon van wegvliegen, volgen en verjagen blijft zich een half uur herhalen. Dan vliegt de Klapekster uit het zicht. De vogelaars en fotografen taaien af.

Taigaklapekster (Bart Romijn; ingezoomd op 3000mm)

Het is een bekend beeld. Mensen die, als zij kunnen, te dicht de vogels benaderen. Als er een Pestvogel wordt gemeld, staat er binnen no time een leger van fotografen. Het op de foto krijgen is voor hen belangrijker dan het observeren. Stap voor stap lopen zij naar de Pestvogel toe. Alsof ze een contactafdruk willen maken. Niet alle vogels vliegen meteen weg, 'ze lijken wel wat gewend'. Dit zogenaamd tamme gedrag verhuult de minder direct zichtbare effecten van verstoring, met name stress. En stress kan zich uiten in veranderingen in fysiologie, zoals veranderende hormoonspiegel, verhoogde hartslag en energie-uitgave en daarmee weer samenhangend o.a. ziektes, verminderde vruchtbaarheid en verlaagde overlevingskansen. Voor wie zich in de (effecten van) verstoring wil verdiepen, verwijs ik naar het door Vogelbescherming in 2022 uitgegeven rapport [Verstoring van vogels door recreatie](#).

Er bestaan tal van voorschriften ter voorkoming van verstoring, zoals de [Gedragscode vogels kijken en fotograferen van Vogelbescherming](#). De belangrijkste regel in alle codes is dat het belang van de vogels voorop moet staan. Voor ons als lid van een Vogelwerkgroep is de tweede regel uit de code van Vogelbescherming minstens zo belangrijk: geef uitleg aan geïnteresseerden en help andere vogelaars, vooral beginners. Spreek mensen er op een constructieve manier op aan; vaak zijn zij meer onwetend dan onwelwillend.

En: als je in het veld bent, vergeet dan het geluid van je mobiel niet uit te zetten!

Terugkeer van de broedende Kemphaan

Redactioneel vooraf

De volgende twee artikelen gaan over de broedende Kemphaan. Het eerste is een anekdotisch-historische beschrijving van een nest van de Kemphaan in de Castricummer polder. Het sluit af met de hoop dat we met natuur-inclusief boeren we de broedende Kemphaan weer terugkrijgen. Het tweede artikel stelt dat er meer nodig is dan 'natuur-inclusief boeren. Wij delen dat inzicht, zeker gezien de huidige ontwikkelingen zowel in het agrarisch gebied als in de politiek. Op zijn minst is een rigoureuze natuurbeschermingsaanpak nodig, en zelfs dat biedt geen zekerheid. Maar, zoals de laatste auteur stelt, zeg nooit nooit!

Kemphaan (Hans Stapersma)

Het laatste Kemphaannest in de Castricummerpolder

Jan Kuijs, Weidevogelbeschermmer en inventariseerder

Er broedt tegenwoordig nog maar zelden een Kemphen in Noord-Holland. Het voortplantingsproces van de Kemphaan is nogal afwijkend in vergelijking tot andere steltlopers. Het begint eind april/begin mei met een zogenaamd toernooiveldje, waar de prachtig uitgedoste Kemphanen zich meten in schoonheid, behendigheid, vechtlust en nog wat andere mannelijke eigenschappen, het gaat er ingewikkeld aan toe. De dames, de hennen, zijn vaak onopvallend in de buurt en kiezen een partner uit, ze trekken een aantal dagen samen op, zoeken een geschikte nestplaats in de omgeving of zelfs wat verder daarbuiten, paren regelmatig en vervolgens verlaat Pa de boel ver voordat de kinderen worden geboren. Moeder broedt alleen en blijft bij haar kroost totdat ze uitvliegen. Petje afl!

Ook in de Castricummerpolder was begin jaren 90 nog een klein toernooiveldje, waarschijnlijk al eeuwen lang op dezelfde plek. Daar waar het Uitgeesterweggetje de laatste grote haakse bocht maakt naar het tunneltje onder de provinciale weg, was een damhek waar nu het afpalingsbord van de Uitgeester eendenkooi in de sloot staat. Ongeveer 100 meter landinwaarts, aan het begin van het perceel "de rand", toen in gebruik door veehouder Ton Poel uit de Breedeweg, lag het toernooiveldje.

Het was nog voor de ruilverkaveling, dat begin Mei boer Piet Glorie, ook uit de Breedeweg, met zijn koeien de weilanden introk. Piet woonde op de stokoude boerderij op het einde van de Breedeweg rechts, nu mooi verbouwd tot dubbele woonboerderij.

Piet werkte nog traditioneel op de manier waarop heel Nederland in de jaren vijftig boerde. Zijn percelen waren nog niet geegaliseerd, hoge stukjes afgewisseld met natte akkertjes en greppels en hier en daar wat oer-ij achtige kreken, weidevogelland bij uitstek. Toen Piet met zijn koeien op zijn weiland "het Roobusch", gelegen onmiddellijk na het witte bruggetje rechts, kwam was er al een aantal kievitsnesten uit en stonden er nog een paar nestbeschermers over gruttonesten.

Piet molk aan een weidemelkwagen, waar in een cirkel ongeveer 20 koeien aan vaststonden. Tijdens het melken had hij ook zicht op de omgeving en hij genoot van al de vogels om hem heen en zo had hij ook het vermoeden dat er nog een tureluurnest onbeschermd lag. Veel te gevaarlijk met al die vierpotige koeien, dus Piet meldde mij dat op een bepaalde akker een nestje moest liggen. Na enig zoeken vond ik inderdaad een nestje, maar niet van een Tureluur! In het nestje lagen 4 eitjes van een Kemphen. Snel een nestbeschermmer erover heen gezet en gelijk maar op de goede hoogte, zonder dat Moeder Kemphen er aan kon wennen, gevaarlijk, maar god zegene de greep!

Toen Piet enige weken later met zijn koeien verhuisde naar "het kuurveld" aan de andere kant van het weggetje was het tijd om de nestbeschermmer weg te halen. Wat zou ik aantreffen? Wat ik aantrof staat nog altijd op mijn netvlies gegrifd. In het nestje lagen 4 net uit het ei gekropen pulletjes, zo mooi gecamoufleerd, het leken wel 4 stukjes gestippeld toendramos. Een dergelijke schutkleur hebben ze nodig in hun normale geboortestreek in het hoge noorden. Ik was dolblij met dat aangezicht en Piet nog meer!

Het toernooiveldje is er niet meer, maar heel langzaam komt er wat meer animo en wordt het hopelijk ook financieel haalbaar om natuur inclusief te boeren. Wie weet komt de kemphaan het dan ook weer een keer proberen, die hoort ook bij alles wat leeft en groeit en ons altijd weer boeit.

Broedende Kemphanen in onze polders?

Rienk Slings, voorzitter Stichting De Hooge Weide

Zou de Kemphaan ooit nog weer kunnen broeden in de polder tussen Castricum, Uitgeest en Heemskerk? Naar aanleiding van het stuk van Jan Kuijs heb ik me die vraag weer eens gesteld. In het genoemde gebied heeft Stichting de Hooge Weide, waarvan ik voorzitter mag zijn, 105 Ha weidevogelgebied in eigendom. Daarin ligt ook het toernooiveld dat Jan noemde. Grenzend aan ons gebied heeft het PWN ook een weidevogelgebied "de Kampen" recent nog uitgebreid met 13 Ha. Daarnaast is er nog een boer, Remco Baltus, die aan agrarisch natuurbeheer doet.

Je zou toch zeggen dat op een aaneengesloten gebied van dik 150 Ha toch wel een Kemphen zou kunnen broeden.

Maar zo simpel is het niet. De Kemphaan stelt namelijk heel hoge eisen aan zijn broedbiotoop. Zij (het zal hij worst wezen) broedt voornamelijk in grote aaneengesloten kletsnatte gebieden met een armelijke begroeiing waarin onder andere dotterbloemen en grijsblauw gekleurde zeggesoorten met onbegroeide modderige delen daartussen de overhand hebben. In het genoemde gebied komen zulke stukken wel voor, maar ze zijn klein en niet aaneengesloten.

Eind vorige eeuw, vanaf 1993, heeft de beheerder van het Wormer- en Jisperveld, Jan van der Geld, een groot stuk voor Kemphanen optimaal geschikt biotoop gemaakt, 28Ha, later uitgebreid met 64 Ha. Prompt kwamen daar ook "kempen", zoals we ze liefkozend noemen, tot broeden. Ook ontstond er zelfs weer een grote toernooiplek, met maximaal 18 hanen, die hier 4 weken bleven vechten. Het aantal broedende hennetjes werd op 30 stuks geschat. Behalve de vernatting, waardoor pas in juli gemaaid kon worden, droeg ook de beweiding van maximaal 1 koe per Ha bij aan dit mooie resultaat. Het succes duurde maar kort. Al vrij snel waren ze weer verdwenen als broedvogel.

Destijds bleek het dus mogelijk om kemphanen weer terug te krijgen. De benodigde oppervlakte van tientallen Ha aaneengesloten topbiotoop is bij ons echter niet haalbaar.

Een ander verschijnsel dat ons parten speelt is dat de Kemphanen hun trekroute in het voorjaar steeds verder naar het oosten verleggen. Er komen er dus steeds minder in de goede tijd in onze polders. Daarmee wordt de kans op een broedgeval hier steeds kleiner, maar zeg nooit nooit!

Huiszwaluwentillen in Castricum

In 2022 stelde de gemeente Castricum 50 nestkastjes voor mezen beschikbaar in de strijd tegen de Eikenprocessierups. Om de biodiversiteit te bevorderen was er echter meer budget beschikbaar voor nestkasten. De Vogelwerkgroep suggereerde om dit te besteden aan nestkastprojecten die niet zo snel door particulieren zullen worden gerealiseerd. Na wat wikken en wegen kwamen we op een huiszwaluwtil. In de zeventiger jaren waren er naar schatting nog een half miljoen broedparen van de Huiszwaluw, daarna ging het snel bergafwaarts totdat er sinds de eeuwwisseling sprake is van een min of meer stabiele populatie van 85 tot 100 duizend broedparen. Gedecimeerde aantallen insecten en nieuwe bouwvormen die minder nestgelegenheid bieden maken dat deze boodschapper van de zomer het moeilijk heeft.

Op basis van de gegevens uit waarneming.nl hebben we gekeken waar potentieel goede plekken zouden zijn voor zo'n huiszwaluwtil. We kwamen op twee kansrijke plaatsen, één aan de Korendijk en één bij het Hendriksveld. Beide op gemeentegrond en met slikrandjes en plekjes in de omgeving. Gelukkig hoefden we niet te kiezen tussen beide plekken, er was budget voor twee huiszwaluwtilen. Dat gaat echter niet zomaar. Die huiszwaluwtilen zijn nog hele bouwwerken waarvoor een omgevingsvergunning nodig is. Door levertijd en vergunningaanvraag konden ze helaas niet meer worden geplaatst voor het broedseizoen van 2023. Even dreigde het ook nu niet te lukken om ze voor het broedseizoen te plaatsen, door de vele regen was de bodem heel lang te slap om ze te kunnen plaatsen. Maar in februari 2024 is het gelukkig toch gelukt! In Castricum staan nu twee grote huiszwaluwentillen te wachten op de eerste huiszwaluwen.

En nu maar hopen dat er ook gebruik gemaakt gaat worden van deze prachtige voorzieningen. Maar ja, de natuur is onvoorspelbaar en de ervaring leert dat het best een paar jaar kan duren voordat huiszwaluwen zo'n til ook inderdaad bezetten. Voor al die leden van de VWG die af en toe een rondje

fietsen om te vogelen is het dus de moeite waard deze plekken in de route op te nemen en even een kijkje te nemen. Wie weet zie je foeragerende Huiszwaluwen bij de nesten. Maar zelfs als er nesten (deels) gebruikt gaan worden door Spreeuwen of Huismussen is het de moeite waard om even een blik te werpen op deze mooie constructies.

